

מחשבות על אקטואליה, מגדר וחינוך גופני

מאת מיקי אופיר

את ד"ר ירון שוורץ שמעתי לפני כמה שנים בכנס בית ספרי בנושא מגדר שעסק במערכת הציפיות והאידיאלים מגברים. מטרת ההרצאה לתלמידי כיתות ט' היתה לעורר מודעות כיצד משתרשות "ההתנהגויות הגבריות" ולהציג עמדה שזו אינה ברירת המחדל.

"בתקופת הנעורים עומדים הנערים במבחן בלתי פוסק של הוכחת הגבריות דרך אקטים אלימים כמו ביטויי הומופוביה, עיסוק אובססיבי בפורנוגרפיה, והתנהגות פוגענית כנגד נערות, נשים, ונערים חלשים מהם. לאלו מצטרפים מגוון רחב של התמכרויות כגון סמים, אלכוהול, אופנות גוף (קעקועים ועגילי פריסינג), משחקי הימורים וטקסי חניכה וגבריות אתגריים" (שוורץ, 2013).

לאחרונה, הרבה בזכות העלייה בשיח על נושא ההטרדות המיניות, אני שומעת יותר ויותר סטודנטיות שבוחרות לקדם בתכנון ההוראה יעדים שעוסקים בהעצמה נשית, בפיתוח תפיסות מגדריות שוויוניות, חיזוק דימוי עצמי ודימוי גוף, בעיסוק בספורט הנתפס "גברי", בהקניית יכולות להתגוננות עצמית, באסרטיביות כעמדה וכדומה. ובה בעת, אני שומעת מספיק את קולם של הסטודנטים הבוחרים לתת מקום ליעדים דומים שיעסקו בהעצמת הגבריות או במושגים מגדריים מעודכנים, בהעצמת ה"גבריות".

היות שזמן לא מבוטל נמצאים הנערים במסגרות הבית-ספריות, ראוי שנבחן כמחנכים וכמורים לחינוך גופני את המסרים המועברים אליהם. המסרים המגדריים באים לידי ביטוי במגוון מישורים, כגון: סוג התכנים, אופי המבדקים, הציפיות, האתגרים, תחרות והצלחה, מיקום שיעורים, מאפייני השיח, סוג המשוב וכדומה.

באיזה אופן נוכל להשפיע על התפיסות המגדריות של הנערים?

בראש ובראשונה יש להקדיש זמן שיחה בנושאים כמו אלימות, רגשות, פחדים, חרדות, דאגות, דימויי גוף ושימוש באלימות לצרכי שימור הגמוניה וכוח. שנית, הצבת יעדים רגשיים-חברתיים בתכנון ההוראה ובחירת משימות שיאפשרו התבוננות ושיח על תהליכים אלו.

הזדמנויות לכך ניתן למצוא במגוון תכנים המוכרים לנו. כך למשל אפשר להשתמש במשחק המחניים המעורב בנים-בנות, בו בנות פוסלות בנות ובנים פוסלים בנים. ההבנה כי מוקד

הכוח הוא שוויוני יכולה לקדם את השיח בשאלה העוסקת בשאלות כמו, כיצד שליטה במקורות הכוח מעכבת אוכלוסיות מוחלשות? מהי חשיבותם של חוקים המעודדים שוויון הזדמנויות? האם האחריות להצלחה יכולה להתחלק עם בני המין השני? מה מביא איתו האחר למשחק ומהן נקודות החוזקה?

אפשר להשתמש במשחק הוגן, Fair play, בו מודגשת ההבנה כי תחרות והצלחה הן לא חד-ערכיות אלא יכולות לבוא לידי ביטוי גם ביכולת לשלוט ולווסת התנהגויות ולחוות הצלחה מהתגברות על דחף.

משחקי כדור מותאמים יכולים לשמש כלי, אם אלה משחקים שבהם יושם דגש על מחוות המביעות רגש ואכפתיות להצלחה או הפסד של יריב והפחתת התנהגויות המביעות פגיעה מילולית או פיזית.

במקצועות האתלטיקה באופן טבעי החזק מצליח בהשוואה לקטן (הקטן הוא לעיתים על רקע גיל תחילת שנתון וסוף שנתון) או לבעל עודף המשקל לתת מקום להישגים שלא נמדדים רק בתוצאה על שעון העצר ואולי לאפשר מבט ושיח על הכרות עם הגוף: מהיר או איטי, קשוב ומרוכז או מתפזר ומוסח, מתפרץ מהר או צובר תאוצה, יוצא מאיזון או שומר על מיקוד, נותן הכל או מוותר- ומה אני יכול ללמוד על עצמי?

בפיתוח כוח – העתקת המסרים העוסקים בחיזוק הדימוי הגברי המושפע ממסרים המופיעים במרחבים החברתיים-תרבותיים של בני הנוער להתמקדות ביציבה, בריאות, והרחבת הגיוון התנועתי.

הקושי הצפוי במהלך שכזה, התערבות חינוכית מגדרית, הוא הלחץ שיופעל מצד קבוצת השווים אשר נטייתה היא לצמצם את מגוון הזהויות המגדריות ושימור התנהגויות גבריות המספקות הגמוניה וכוח. אנחנו כאן, אנשי החינוך, כדי להוביל שינוי ואפשר להתחיל מהוראת חינוך גופני המאופיינת בעיסוק הומניסטי בספורט נערים.